

Л. Міміна

**ІНТЕРМЕДІАЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНОЇ ТЕКСТУРИ:
ПРОЗА ХАРУКІ МУРАКАМІ ТА МУЗИКА БІТЛЗ**

L. Mitina

**INTERMEDIALITY OF SOCIAL TEXTURE:
PROSE BY HARUKI MURAKAMI AND MUSIC BY THE BEATLES**

Творчість видатного японського письменника Харукі Муракамі є важливим аспектом національної та світової культури, її соціальної текстурою. Особливою ознакою його творів є насиченість музикою і унікальна музична інтертекстуальність. Варто зазначити, що Муракамі — колишній власник джаз-бару, відомий колекціонер джазових платівок, автор фотоальбомів і путівників по західній музиці, двотомної збірки есе «Джазові портрети» (1997, 2001), а його дослідження «Розмови про музику з Сейдзі Одзавою» (2011) було удостоєне престижної премії Хідео Кобаясі (2012). Яскравою відзнакою музичного інтертексту Муракамі є використання творів легендарної британської групи «Бітлз» як музичної текстури, особливо у творах з титульною інтертекстуальністю.

“*Day Tripper*” («Денна туристка», 1965) — назва є сленговим терміном для тих, хто не зміг повністю сприйняти спосіб життя хіпі, існуючим у контркультурі середини 1960-х років. Автор пісні, Джон Леннон, уважав, що «це була пісня про наркотики» (одне зі значень слова “trip” — «наркотична мандрівка»). Розповідь про дівчину в потягу, яка мала квиток лише в один бік та була, за Полом Маккарті, тільки «недільною мандрівницею» (хіпі лише на неділю), у той час, як виконавці «бачили себе як постійних туристів». В оповіданні Муракамі «32-річний денний турист» (1983) автор розмовляє в кафе з 18-річною дівчиною — вони бачаться раз на місяць, виключно в неділю. У дівчини — шість бойфрендів, з якими вона зустрічається по буднях, з понеділка по суботу, а в інші неділі місяця просто відпочиває. Автор щоденно слухає пісню “Day Tripper” та уявляє себе у вагоні потяга з однаковим пейзажем за вікном, а як подорослішавший «денний турист» зустрічається з юною «постійною туристкою» і не бажає змінювати свій статус, продовжуючи свою «одноденну туристичну діяльність». Пісня закінчується дворазовим повтором назви, а оповідання — авторським хайку: «32-річний // Денний турист // Набридло лічити телеграфні стовпи» без такого повтору.

“*Norwegian Wood*” («Норвезький ліс», 1965) — одне з романтичних побачень автора, Джона Леннона, який, прокинувшись ранком у чужій ванній, не знаходить свою дівчину («Пташка полетіла» — друга назва пісні) та підпалює її кімнату, питаючи «Та чи не гарний цей норвезький ліс?». Роман Муракамі (1987) починається з «солодководучної оркестрової кавер-версії» цієї пісні в Гамбурзі, яка переносить головного героя Тору Ватанабе на 18 років тому в Японію й залишає там до кінця книги. Зміст роману можна пов’язати з першими рядками цієї пісні: «У мене була дівчина, а скоріше, я в неї», хоча мова йде про складні стосунки Ватанабе одразу з двома дівчатами: одержимою смертю Наоко та життєрадісною Мідорі. Роман сприймається як автобіографія автора, що підкреслює й остаточний вибір головного героя — Мідорі, прообразом якої є дружина письменника. Титульна пісня відіграє роль музичного коду, що відображає емоції персонажів та сприяє створенню певної

атмосфери твору. Роман викликав справжній «норвезький бум» в Японії, а його екранізація Чан Ань Хунгом (2010) отримала численні міжнародні нагороди.

“Ob-La-Di, Ob-La-Da” («Життя продовжується», 1968) написана в Індії Полом Маккартні, який використав фразу свого нігерійського друга в назві та приспівих та назвав її фантазією про веселу сімейну пару, Дезмонда та Моллі Джонс, яких насправді не існує. Есе Муракамі (2001) — рецепція автора на виконання пісні чіндонья (японський вуличний маршовий оркестрик). Композиція «Бітлз» на традиційних японських інструментах занурила Муракамі в музичну пастку у вигляді стрічки Мебіуса, з якої вдалося вибратися лише тоді, коли він зрозумів, що вуличні музиканти зациклили мелодію, видаливши з неї приспів. Це видалення родзинки з пісні могло бути пов'язане з технічними труднощами виконання, і це «справляло на слухача якусь зловісну магічну дію», що було некрасивим, неприпустимим та стомлюючим. Але в цьому, зазначає автор, «Бітлз» точно не винні. Муракамі візуалізує пісню як звукову подію та формує медійний ланцюг: музика (кавер-версія) — текст — музика (оригінал), створюючи метафоричні текстуальні образи обох аудіо версій.

“Drive My Car” («Керуй моєю машиною», 1965) — оповідь про дівчину, яка хоче стати кінозіркою, пропонує хлопцю стати її водієм, заявляючи, що «можливо, я полюблю тебе». Коли він погоджується на її пропозицію, вона зізнається, що насправді не має автомобіля, але знайшла водія, і це вже початок. В оповіданні (2014) Муракамі змінює та розширює текстуру пісні, використовує її ритм та видаляє «комедійність». 50-річний театральний актор Кафуку наймає 24-річну Місакі водієм для своєї 12-річної машини, якою він не може керувати після аварії. Під час поїздки Кафуку згадує історію свого життя з нещодавно померлою дружиною, часи, коли після придбання автомобіля подружжя кілька років їздило разом на роботу, а за кермом завжди був чоловік, тоді тільки актор другого плану у фільмах, де його дружина знімалася у головних ролях. Оповідь «Бітлз» у проекції Муракамі: хлопець закохується в зіркову дівчину, подружжя купує автомобіль, водієм якого стає чоловік, який згодом сам стає зіркою та наймає водієм тієї ж машини іншу жінку, а в дорозі згадує своє 20-річне подружнє життя. Екранізація Рюсукі Хамагуті (2021) отримала десятки кінопремій («Золотий глобус», «BAFTA», «Оскар» тощо).

“Yesterday” («Учора», 1965). Автор, Пол Маккартні, висловлює тугу за минулим та коханням, яке вчора здавалося лише грою, а коли дівчина пішла, він розуміє, що це було справжнє кохання та тепер хоче повернутися до вчорашнього дня.

Оповідання Муракамі (2014) — про дивні відносини між 20-річними Кітару та Ерікою, які разом «плавно пливли по життю» зі школи, і після закінчення коледжу здавалося, що стануть чудовою подружньою парою у стилі “Ob-La-Di, Ob-La-Da”. Однак з часом це здається Кітару своєрідною грою («любов була такою легкою грою» в пісні), тож він пропонує, щоб деякий час з його дівчиною зустрічався 20-річний автор, який нещодавно розлучився зі своєю дівчиною. Кітару зробив переклад пісні «Yesterday» на кансайський діалект та співає її кожного дня у ванній, а два рядки з цього перекладу проходять через увесь текст, починаючи та закінчуючи його: «Вчора — це позавчора завтрашнього дня // Завтра позавчорашнього дня». Муракамі розширює сюжет пісні, використовуючи дві пари: оповідач і його дівчина та Кітару і Еріка. Перша пара є фоном для історії другої, а розпад першої навіть дозволяє

створити трикутник Кітату — Еріка — оповідач для збереження другої пари. Та з часом утворюються тільки три самотності, або дві пари з пісні «Бітлз».

“*With The Beatles*” («Разом з Бітлз») — другий студійний альбом гурту «Бітлз» (1963), що входить до списку 500 найкращих альбомів усіх часів за версією журналу “*Rolling Stone*”, а його обкладинка — до списку 50 найкращих альбомів усіх часів за версією сайту “*MusicRadar*”. В оповіданні (2020) 70-річний автор сумує за роками юності та згадує 16-річну ровесницю, яка швидко крокує шкільним коридором, дбайливо притискаючи до грудей платівку «Разом з Бітлз» — «чудовий альбом з чорно-білою фотографією Джона, Пола, Джорджа і Рінго у напівтонах, як найважливіше у своєму житті». Але найважливішою частиною спогадів автора є безпосередньо «Бітлз» — «фонова музика мого підліткового віку» та «музичні шпалери» того часу. Хоча без світлини гурту на обкладинці, зізнається автор, нічого б не було. Звичайно, додає він, там була музика, «але було й щось інше, щось набагато більше» — це «стан душі, який міг бути тільки там, в одну мить в одному місці в одну епоху». А назва тієї епохи і є назвою альбому.

Основні ознаки інтермедіальності в розглянутих творах Мураками:

- медійна трансформація як експліцитний та імпліцитний переклад мовою медіадомінанти музичного тексту;
- формальна, або трансмедійна інтермедіальність як схожість нарративних структур в різних медіа;
- трансформаційна інтермедіальність як репрезентація одного медіа через інший, перенесення з одної знакової системи в іншу;
- онтологічна інтермедіальність як наявність спільних ознак у різних медіа — музикальність тексту Мураками в ритмі «Бітлз»;
- медійні переміщення як трансформація медіапродукту в інший медіа, або створення наративів з титульною назвою відповідних пісень;
- медіакомбінація як наслідок об'єднання різних медіа в кінопроекції титульної пісні при екранізації наративу Мураками;
- інтермедійні посилання на титульні та інші твори «Бітлз» в одному наративі, у тому числі, й на інші твори з наведеної вище інтермедіальної матриці.

Музика «Бітлз» проникла у творчий світ Мураками, стала частиною його художньої мови та визначила настрої автора і ритм його творів. Зустріч двох культурних феноменів призвела до створення інтермедіальної соціальної текстури, що поєднує музичні, літературні та кінематографічні коди в метамову культури.

М. Логвин

ПИТАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ НАЗВ КЛАСИЧНИХ СЮЖЕТІВ КИТАЙСЬКОГО ТРАДИЦІЙНОГО ЖИВОПИСУ

М. Lohvyn

THE ISSUE OF THE UKRAINIAN TRANSLATION OF TITLES OF CLASSICAL SUBJECTS OF CHINESE TRADITIONAL PAINTING

Місією музеїв є збереження, дослідження і популяризація матеріальної та нематеріальної спадщини людства. Одним із різноманітних робочих завдань, які постають під час виконання цієї місії перед науковими співробітниками музеїв мистецтв, є дотримання наскрізної термінології стосовно творів мистецтва на